

"Gezicht van vrouw en muzieknoden" by Passiflora70 is licensed under [Dreamstime.com](https://www.dreamstime.com/)

De kracht van klank: over muziek en zinging

Studiebijeenkomst KSGV

Vrijdag 4 oktober 2024, 13.00-17.00 uur

Auditorium Catharijneconvent – zaal open vanaf 12.30 uur

(Lange Nieuwstraat 38 te Utrecht)

Informatie en aanmelding: www.ksgv.nl – ksgv@ksgv.nl

Kosten leden € 30,00 / niet-leden € 65,00 / studenten € 15,00

SAMENVATTING

Muziek kan op vele manieren worden ervaren en betekenis geven. Soms is muziek slechts het behang dat sfeer moet brengen in een zwijgzame ruimte. Soms ook opent muziek de ziel, verdiept ze het leven en brengt ze verbondenheid met anderen en zelfs met dat wat ons overstijgt. Muziek brengt bezinning en rust in tijden van hectiek, en ze brengt dynamiek en leven waar de stilte verstikkend is. De ervaring van muziek kan krachtige herinneringen oproepen, bevrijdend of juist confronterend zijn. Muziek kan troost bieden en veerkracht geven in tijden van verlies en zinloosheid. En muziek biedt ook de mogelijkheid jezelf voor even te verliezen en te laten gaan. In deze studiedag willen we de vraag verkennen wat de ervaring en betekenis van muziek zijn in zingevingprocessen.

Ondersteuning bij zingeving vindt vaak plaats in de vorm van een gesprek. Verwacht wordt dan dat taal bij uitstek het medium is waarmee morele, existentiële en spirituele vragen kunnen worden begeleid. Al is deze benadering waardevol, ze is ook eenzijdig. De dimensies van beweging, beeld en geluid blijven vaak onderbelicht. De KSGV-studiebijeenkomst 2024 richt zich op de betekenis die muziek kan hebben voor de zoektocht van mensen naar diepte en zin. Meer in het bijzonder komt in deze studiebijeenkomst de vraag aan bod op welke wijze muziek kan worden ingezet in de zingevingproblematiek in geestelijke verzorging en in de context van geestelijke gezondheidszorg en psychiatrie.

AANMELDING EN DEELNAMEKOSTEN

De deelnamekosten bedragen voor KSGV-leden € 30,00 en voor niet-leden € 65,00. Voor studenten geldt een speciaal tarief van € 15,00.

Via onze website www.ksgv.nl kunt u uw toegangsbewijs bestellen (inschrijven kan tot uiterlijk 3 oktober 2024). Verdere inlichtingen via:

E ksgv@ksgv.nl

T 0031 (0)13 466 33 42

Accreditaties worden onder meer aangevraagd bij Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGzPt) en de stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorgers (SKGV).

PROGRAMMA

13.00-13.10 Opening door dagvoorzitter *Herman Westerink*

Prof. dr. Herman Westerink is als wetenschappelijk directeur werkzaam bij het Titus Brandsma Instituut en als bijzonder hoogleraar vanwege het KSGV verbonden aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen.

13.10-13.40 Lezing 1 *Marlies De Munck*: De eenzame luisteraar. De zin van muziek in een digitale cultuur.

Dr. Marlies De Munck doceert muziekfilosofie en esthetica aan het Departement Wijsbegeerte van de Universiteit van Antwerpen. Ze is tevens verbonden aan het Antwerps Research Institute for the Arts.

Luisteren naar klassieke muziek wordt doorgaans beschouwd als een zinvolle bezigheid. Geconcentreerde luisteraars weten zich met elkaar verbonden door samen op te gaan in een transcendente wereld van betekenisvolle klanken. In onze huidige, digitale cultuur staat die klassieke luisterpraktijk echter onder druk. Onder invloed van de nieuwe media veranderen ook onze luistergewoontes. Sommige mensen menen daarom dat we het einde meemaken van de eeuwenoude westerse muziektraditie. Daarmee lijkt ook het zingevende vermogen van muziek te verdwijnen. Voorstanders van de digitalisering ontwaren dan weer net kansen voor de klassieke muziek om nieuwe en vooral jongere luisteraars te bereiken. Deze lezing reflecteert over dat toekomstperspectief. Ongetwijfeld hebben digitale technologieën een impact op het klassieke ideaal van geconcentreerd, aandachtig luisteren. Maar wat betekent dat voor de muziek zelf? Kan ze haar zingevende rol als verbinder blijven waarmaken? Of moeten we onze opvattingen herzien over de zin van muziek?

13.40-14.10 Lezing 2 *Janieke Bruin*: Kun je het niet zeggen? Zing het dan!

Dr. Janieke Bruin is als postdoc onderzoeker verbonden aan het RadboudUMC, waar zij onderzoek doet naar ethische aspecten rond levenseindezorg voor mensen met dementie. Ze heeft een achtergrond als musicus en religiewetenschapper en promoveerde in 2021 op een dissertatie over de relatie tussen muziek bij uitvaarten en omgang met de dood in Nederland.

Muziek biedt, letterlijk en figuurlijk, een speelruimte bij zingevingsvraagstukken rond het levenseinde. Of het nu op individueel of collectief vlak is, luisterend of anderszins mee-musicerend; muziek creëert een ruimte om met moeilijke vraagstukken rondom de dood om te gaan. Hoe doet muziek dat? En hoe kunnen we ons daar in prettigere omstandigheden door laten inspireren? In deze lezing blijken woorden niet het belangrijkste te zijn. *C'est le ton qui fait la musique!*

14.10-14.30 Muzikale interactie onder leiding van *Eva Smit*

Eva Smit is humanistisch geestelijk verzorger, stembevrijder en muziekdocent. Zij legt de nadruk op zingeving in sessies stembevrijding, bezinnende mantra-avonden, uitbundige koortjes, belevingsconcerten voor mensen met dementie en vrolijke muzieklessen voor kinderen. Eva Smit is onder meer verbonden aan Centrum voor Levensvragen Zuidoost Utrecht en Levensvragen in de Vallei, en als life counselor aan Imind Life.

14.30-15.00 Pauze

15.00-15.30 Lezing 3 *Frank Kazenbroot: Zo kan het licht erin*. Een reflectie op het zoeken naar zin bij het luisteren naar liederen van Leonard Cohen. Drs. Frank Kazenbroot is geestelijk verzorger in het Haga ziekenhuis te Zoetermeer.

Uitgangspunt in deze bijdrage zijn de lezingen over het leven en werk van dichter en zanger Leonard Cohen (1934 – 2016) die de spreker door de jaren heen heeft gegeven. Op die lezingen kwamen en komen mensen af met heel verschillende levensbeschouwelijke achtergronden. In deze bijdrage wordt gereflecteerd op wat deze bijeenkomsten teweegbrengen bij de aanwezigen. Er worden vier dimensies onderscheiden: een biografische, een culturele, een existentiële en een spirituele/religieuze dimensie. Opvallend is dat de luisteraars tot in hun ziel geraakt worden, elk op eigen wijze. De muziek van Cohen bouwt een brug tussen de verschillende dimensies en tradities en brengt de aanwezigen in contact met wat diep in hen leeft.

15.30-16.00 Lezing 4 *Willem Marie Speelman*: Muziek brengt de ruimte tot leven. Een lofzang.

Prof. dr. Willem Marie Speelman is hoogleraar franciscaanse spiritualiteit, theologie en geschiedenis aan de Tilburg School of Catholic Theology.

Als je naar een filmpje kijkt zonder muziek, dan zijn de beelden doods. Maar klinkt de muziek, dan is er leven. Muziek en taal doen iets met de omgeving en met mensen. Dat geldt ook voor de zorg. Zorg gaat niet alleen om goed functioneren in de maatschappij, maar zorg gaat ook en vooral om het dienen en bewaken van het goede leven. En in het goede leven klinkt muziek, want het is volmaakt en alleen muziek is in staat ons momenten van volmaaktheid te geven. Muziek bestaat namelijk uit verhoudingen, en alleen verhoudingen kunnen volmaakt zijn. Omdat muziek uit verhoudingen bestaat, en haar beweging de omgeving in precies diezelfde verhoudingen laat mee-resoneren, zet muziek de omgeving in verhoudingen. In een muzikale omgeving kan iemand zich gemakkelijker verhouden tot mijn ziekte, mijn wachten en mijn pijn. Goede zorg is muzikaal: zij zet mensen in verhouding met hun toestand, dat zij in hun toestand leven en loven.

16.00-16.10 Muzikale interactie en afsluiting

Na afloop gelegenheid tot napraten en ontmoeting met een drankje (tot 17.00 uur).